

Ресурси та одужання:

1. Чи можна повністю зцілитися від травми?

В: Так, це можливо та залежить від факторів витривалості людини

2. Як допомогти людині пройти випробування?

В: З професіоналами, які використовують сучасні ефективні травмотерапевтичні методи, такі як Травмафокус, EMDR ...

3. Як допомогти собі з усвідомленням того, що війна триватиме не один, два, чи п'ять років, а залишиться з нами до кінця наших днів у нашій пам'яті?

В: Прийміть ваші почуття: Дозвольте собі висловити і зрозуміти ваші почуття щодо тривалості війни та її травматичного впливу на вашу пам'ять. Поговоріть з людиною, якій довіряєте, чи попросіть підтримки у терапевта.

Вивчайте свої реакції: Зрозумійте, що реакції на затяжну війну можуть бути різними, включаючи стрес, тривогу, і смуток, та вони всі нормальні. Спостерігайте, які реакції виникають у вас, та дізнавайтеся, що допоможе вам з ними впоратися.

Подбайте про своє фізичне та психічне здоров'я: Звертайте увагу на свої базові потреби, такі як відпочинок, харчування, рух і релаксація. Знайдіть шляхи підтримки вашого здоров'я і благополуччя.

Дізнайтеся про свої ресурси: Знайдіть інформацію про підтримку та ресурси, доступні людям, які переживають тривалу війну чи травму. Шукайте професіоналів та організації, які надають допомогу.

Працюйте над витривалістю: Вивчайте стратегії, які допоможуть вам покращити свою витривалість - вашу здатність відновлюватися після стресу та травматичних подій. Навчіться зрозуміти ваші межі і знаходити способи зміцнення вашої психологічної стійкості.

Важливо усвідомлювати, що кожна людина потерпає від тривалої війни по-різному. Шукайте індивідуалізовану підтримку у професіоналів, які можуть надати Вам спеціалізовану допомогу.

4. Що може бути здоровою формою вираження гніву на ворога?

В: гнів — це здорова форма реакції на ворога. Гнів може супроводжуватися різними формами агресії — фізичними або вербальними. Форма, яку людина використовує, залежить від ситуації.

5. Чи можете ви назвати техніку самопомоги при втраті (коханої людини) під час війни?

В: Які позитивні цінності залишила людина, яка померла? Що дає мені підтримку і силу?

6. Як підтримати себе, коли я розумію, що потрібна іншим, а часу на відновлення не вистачає?

В: Використовуйте методи спостереження та заземлення, котрі дають вам задоволення від життя. Саме вони можуть стати ресурсними

7. Які найбільш ефективні методи першої стабілізації?

В: Свідоме контрольоване дихання впродовж 5 хвилин; заземлення; поперемінне натискання на руки один одного тощо

Травма війни:

9. Які особливості роботи з людьми, звільненими з полону?

В: Індивідуальний підхід з урахуванням складних технологій ПТСР - технік усвідомленого дихання, технік ковтання, мультилатерального заземлення

10. Які короткі інтервенції допоможуть у кризовій психологічній допомозі у роботі з постраждалими від наслідків війни?

В: Ми можемо працювати з limbic talking, усвідомленим диханням та техніками саморегуляції.

11. Як працювати з клієнтом, який має і воєнну, і особисту травми водночас?

В: говорити про сьогоднішнє, спостерігати за реакціями і говорити про те, що людина зараз вільна. Розуміти, що всі реакції і відчуття є прийнятними та застосовувати техніки залежно від симптомів. Провести психоосвіту, розповісти, що всі ці реакції утворилися через перебування у полоні, були покликани допомогти вижити і необхідний час, щоб повернути собі почуття безпеки. Кризові інтервенції можуть бути використані у роботі з мультитравмою. Необхідно працювати з обома травмами, починати з більш складної (або прислухатися до клієнта).

12. Чи знаєте ви які-небудь сучасні дослідження немедикаментозних методів лікування ПТСР?

В: European Journal of Psychotraumatology, 2020.11:1, Psychological Therapies for post-traumatic Stress Disorder in Adults: Systematic Review and meta-analysis by Lewis, Roberts, Andrew, Starling & Bisson

13. Чи ефективна в даному випадку арт-терапія?

В: Краще запитати травмотерапевтів, які використовують арт-терапію

14. Які результати застосування арт-терапії або ж інших сучасних технік?

В: Емпірично TF є ефективним методом, 1 longterm pre- post study in chronic pain with Schmerzfokus (2016-2018 Systelios clinic Germany)

15. Припустимо, людина має метапозицію до жахливих подій війни і не відчуває інтенсивних негативних емоцій. Як, на вашу думку, можна дізнатися, що це не захисний механізм психіки, а духовний погляд на життя?

В: Все залежить від того, чи був клієнт свідком або безпосереднім учасником травматичних подій, які несли реальну загрозу його чи її життю або життю іншої людини. Стани дисоціації та оніміння є захисними механізмами психіки.

16. Як можна застосовувати травмафокусовані методи під час роботи на гарячій лінії?

В: Це не відрізняється від онлайн-відео або офлайн-семінарів.

17. Яка сила техніки самозаспокоєння і яку функцію ви їй надаєте?

В: Все, що має гарний ефект самозаспокоєння та працює для вас, має сенс

18. Як працювати з травмою під час війни?

В: Це частина моєї презентації

Війна і діти/підлітки:

20. Як допомогти підліткам пережити травму?

В: Підтримка та сприяння безпеці навколишнього середовища: Важливо створити безпечне середовище підтримки, яке дасть підліткам зрозуміти, що їх чують та розуміють.

21. Чи існують певні підходи у роботі з підлітками з травмою?

В: Психосвіта: Важливо пояснювати підліткам що сталося, як травма впливає на їхнє здоров'я та емоційний стан і як вони можуть реагувати на це. Емоційна регуляція: Навчання підлітків стратегіям регулювання їхніх емоцій, таких як глибоке дихання, медитація або фізична активність може допомогти їм зменшити стрес і тривогу.

Терапевтична підтримка: Індивідуальна чи групова психотерапія може бути дуже корисною для підлітків, які пережили травму. Це може допомогти їм розробити ефективні стратегії боротьби з травмою та відновити психічне благополуччя.

Залучення сім'ї: Важливо також включити сім'ю підлітка до процесу підтримки та відновлення. Сімейна терапія або консультування можуть допомогти кожному усвідомити важливість розуміння і підтримки один одного.

Важливо зрозуміти, що кожен підліток унікальний, а індивідуальний підхід та підтримка важливі для успішного відновлення після травми.

22. Які методи діагностики ПТСР у дітей найкраще застосовувати?

В: 1. MODIFIED SCALE FOR ASSESSING THE IMPACT OF TRAUMATIC EVENTS ON CHILDREN (CRIES-8)

Ця версія призначена для використання з дітьми у віці від 8 років, які можуть читати самостійно. Вона складається з двох підшкал ("Intervention" і "Avoidance"), кожна з яких вимірює чотири фактори. Саме тому шкала називається «CRIES -8» (Modified 8- item Childhood Traumatic Event Rating Scale). Шкала призначена для самостійного заповнення, тому може бути використана в групах.

НАПІВСТРУКТУРОВАНЕ ІНТЕРВ'Ю ДЛЯ ОЦІНКИ ДИТЯЧОГО ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ (SEMI-STRUCTURED INTERVIEW TO ASSESS CHILDREN'S TRAUMATIC EXPERIENCES). Цей метод було розроблено для оцінки симптомів ПТСР у дітей віком від 10 до 13 років. Інтерв'ю включає в себе скринінгові частини та 42 питання.

"Parental Questionnaire for Assessment of Traumatic Experiences in Children"

Складається з двох таблиць. Таблиця 1 містить п'ять запитань, що описують поведінку дитини відразу після травми. Якщо в житті дитини не було травматичних подій, то її не потрібно заповнювати. Таблиця 2 складається з 30 питань і описує поведінку дитини за минулий місяць. Навіть якщо дитина не зазнала травматичних подій, будь ласка, заповніть цю частину анкети. Для кожного твердження виберіть один із трьох варіантів.

22. Як ПТСР проявляється у дітей дошкільного віку та що з ним робити?

В: ПТСР у дітей дошкільного віку може проявлятися через кошмари, фобії, дратівливість, поведінкові зміни, відсутність інтересу до гри і перегривання подій або ситуацій, пов'язаних з травмою. Необхідно створити безпечне для дитини середовище, говорити з нею про її відчуття, використовувати терапевтичні ігри, допомогти зрозуміти і осмислити травматичні переживання за допомогою ігор та іграшок. Важливо звернутися до досвідченого фахівця з дитячої травми для підтримки та допомоги.

Додатково:

23. Чи плануєте ви робити тренінги?

В: Наступне тренування TF починається восени 2023 року, див. веб-сайт www.traumafokus-ukraine.com.ua, traumafokusteam@gmail.com

25. Де і як ми можемо вивчати методи роботи?

В: TF тренінги в Україні – наступний починається 8-9 липня 2023, веб-сайт www.traumafokus-ukraine.com.ua